

POVIJEST KAO KNJIŽEVNOST

Dario Saftich
Università di Trieste, Italia

Sažetak

U ovom eseju nastao pri kolegiju "Metodološki problemi književne povijesti", na poslijediplomskom doktorskom studiju književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu predložene su poteškoća vezane uz utvrđivanje istine o prošlosti: radi se o poteškoćama koje su usko vezane uz odnos povijesti i književnosti. Radi se o prastarjoj posrednoj vezi: povijest prikazuje ono što se zbilo, a književnost ono što se može zbiti: književnost teži izražavanju univerzalnog a povijest posebnog. Ako je aristotelovska koncepcija književnost poistovjećivala s pričom (mimozom), a historiografiju s diskurzom (diegezom), u postmodernom načinu razmišljanja historiografija preuzima položaj priče.

U ovom eseju usredotočio sam se na suvremene teorije o odnosu povijesti i književnosti. Danas se često govori u javnom životu da treba povijest prepustiti povjesničarima, da bi je objektivno vrednovali i došli do povijesne istine. Prema suvremenim znanstvenim saznanjima, međutim, to je naprosto nemoguće jer je povijest u stvari narativ: neminovna je selekcija i osobno tumačenje povijesnih činjenica. To još ne znači da možemo odustati od povijesnog proučavanja: povijest je ipak potrebna da bismo imali određeni pregled prošlosti, da bi ipak izašle na vidjelo najvažnije «istine» koje se ne mogu previdjeti.

Ključne riječi: *povijest, književnost, povijest književnosti, narativ, znanstvena zajednica, nacionalna književnost, diskurz, recepcija.*

1. Uvod

«Pustimo povijest povjesničarima». Radi se o paroli koja se danas često rabi da bi se riješile «zagonetke» bliske prošlosti i onemogućilo da rasprave o mrtvima zagorčavaju život onima koji su danas živi. Nada svih onih koji se pozivaju na povjesničare je da ovi potonji budu u stanju riješiti zavrzlane koje nastaju različitim tumačenjem prošlosti. Povjesničari bi trebali utvrditi, znanstveno, bez emocija, objektivno, pravu istinu i time presjeći gordijski čvor različitih viđenja prošlosti i njihove, mogli bismo reći, često skoro neminovne politizacije. Pitanje koje se postavlja je li ova nada utemeljena, ili bolje rečeno nije li ona izraz vjere, možda pretjerane, u mogućnost povijesti kao

znanstvene discipline da nam ponudi zaista «istinu»? Mogu li povjesničari uspjeti tamo gdje nisu uspjeli ostali sudionici društvene debate a napose nisu uspjeli političari? Pretjerana vjera u sposobnost povijesne znanosti da riješi «zagonetku» istine može voditi u svoju čistu suprotnost, to jest do «stvaranja» dvaju ili više «povijesnih istina» o jednom istovjetnom povijesnom periodu. I time se vraćamo na početak. U ovom eseju ćemo predložiti neke od poteškoća vezane uz utvrđivanje istine o prošlosti: radi se o poteškoćama koje su usko vezane uz odnos povijesti i književnosti. Radi se o prastaraj posrednoj vezi: Aristotel je ustanovio čuvenu razliku između «književnosti» i «povijesti» u svojoj «Poetici». Povijest prikazuje ono što se zbilo, a književnost ono što se može zbiti: književnost teži izražavanju univerzalnog a povijest posebnog.

Ako je aristotelovska koncepcija književnost poistovjećivala s pričom (mimozom), a historiografiju s diskurzom (diegezmom), u postmodernom načinu razmišljanja (a tu glavni pokretač novog načina mišljenja je Hayden White) historiografija preuzima položaj priče, a njegova teorija književno-modalizacijski privilegij diskurza. Dakle povijest kao književnost, to jest fikcija? Književnost se ne može tako lako riješiti povijesti, povijesnog konteksta, dok povijest neminovno mora voditi računa da je usko vezana uz narativ.

2. Povijest i narativ

Zlatno doba povijesti bilo je XIX stoljeće, razdoblje stvaranja nacionalnih država. Tada je povijest imala društvenu relevantnost, intelektualnu i estetsku vrijednost, razumljivu funkciju. U međuvremenu dogodio se obrat, tako da danas moderni znanstvenici više ne vjeruju u konačnu verziju povijesti, iako su primorani služiti se povijesnim kategorijama. Razlog silaska povijesti sa svog trona je u tome što je dovedena u sumnju teza o vrijednosti narativnosti u reprezentaciji realiteta. Narativ bi bio klasična priča u trećem licu sa zapletom: narativ bi bio priča koja prividno priča sebe samu, dok bi diskurz bio uključen u povijesnu kontingenciju, otkrivajući svog pripovjedača.

Hayden White pokazao je da je narativ samo prikriveni diskurz, pokazao je povijesnu kontingenciju narativa. U tom pogledu postojale bi tri vrste reprezentacije: anali, kronike i narativ. Anali su rani oblik reprezentacije, rudimentarni: ne zna se ni tko pripovijeda, ni kada. Kronika otkriva već svog pripovjedača, strogo je vezana uz kronologiju. Kronika niže događaje po redoslijedu: prisutan je koncept autoriteta. Kronika nikad ne izlazi izvan ideoloških okvira u kojem je napisana: u njoj nedostaje zaključak. Narativ je, sa svoje strane, svevremenski: trebao bi prikazati povijest «kakva je doista bila». U narativu prisutna je vizija autoriteta ali stvara se privid da su se stvari odvijale «baš tako» kako su prikazane. Ova vizija povijesti upala je u krizu zahvaljujući prvenstveno Whiteu koji je isticao da uzročno-posljedični odnos u slučaju povijesnog diskurza nikada ne može biti točno ustanovljen. Drugim riječima, narativ ne samo da nije prirodan, nego je i neadekvatan: temeljno pitanje koje se postavlja je kojom je intencijom vođen narativ. White zbog svih ovih nedoumica obrće hijerarhiju i zaključuje da su anali u stvari vredniji od narativa, koji je neka vrsta obmane. Anali se vjerodostojnije od-

nose prema povijesnim činjenicama. Whiteova teorija stvorila je nepovjerenje u narativ, njegova intencija je bila da se prozre "laž narativa", da dokazuje postojanje samo jednog tipa diskurza. Konačni učinak tog načina razmišljanja je da se povijesni narativ ne razlikuje od fikcionalnog: povijest je samo jedan tip fikcije: istina na kraju ostaje nedokučiva. U narativnoj povijesti priča uvjetuje zaplet. Isto vrijedi naravno i za književnu povijest. White bi bio skeptičan prema pokušajima da se definiraju kasna djela kao posljedica prethodnih književnih događaja.

Hayden White, kao što smo naveli, jedan je od «najopasnijih» predstavnika nove škole «relativizacije» povijesne istine (opasne naravno za tradicionalno gledanje na povijest kao čisto znanstvenu disciplinu). Mnogi su ga optužili da je previše olako odbacio kriterije prema kojima možemo razlučiti istinu od laži. Filozof povijest i povjesničar kulture, Hayden White, nije se dao pokolebati i ostao je «opasan» za sve one povjesničare koji i dalje se bore za navodnu istinu, odnosno za neutralnost i objektivnost njihove discipline. Njegovi sljedbenici su uvjereni da je White konačno otkrio političko-ideološke implikacije jezičnih i formalnih metoda koje rabe povjesničari i time vratio povijest u svoje prave okvire, to jest okvire kulturne aktivnosti striktno vezane uz vlast. Hayden White želi prvenstveno dokazati da ono što se smatralo normalnim, jasnim, u prvom redu u prošlosti, u stvari je kulturna konstrukcija. Prema Whiteu prošlost je proizvod diskurza i sama povijest je više diskurz nego znanstvena disciplina. White je pokušao dokazati, da analizirajući povijesne tekstove sa retoričkog, gramatičkog i sintaktičnog stanovišta i gledajući njihov simbolički sustav, postaje jasno da povjesničari unaprijed označavaju strategiju svog djelovanja i unaprijed izaberu materijale koje će naknadno analizirati.

3. Je li prošlost priča?

Drugim riječima: je li prošlost priča? Oko tog kratkog i, na prvi pogled, suvišnoga pitanja vrti se čitava postmodernistička rasprava o povijesti. U jedno nema sumnje: prošlost predstavljamo kao priču i prošlost rekonstruiramo uglavnom na osnovu priča. Ovime smo ukratko opisali povijest kao istraživačku, znanstvenu, djelatnost i jasno predočili njenu povezanost s pričom odnosno pripovijedanjem. Povijest kao takva nije prošlost; ona tek opisuje, prepričava prošle događaje. Ni prošlost, naravno nije priča, dok povijest to jest; na taj način kida se veza povjesničarske djelatnosti i njenog predmeta - prošlih zbivanja, veza koju povjesničar u pravilu uzima kao samu po sebi razumljivom. Tekstovi o povijesti u jednakoj mjeri kao i podučavanje povijesti nastoje prenijeti neizvjestan i privremen karakter njezine interpretacije te nužnost stalnih provjera u usporedbi s dokumentarnim materijalom koji služi kao dokaz. Upravo zbog toga je važno da ne poistovjetimo ono što se dogodilo s načinom na koji smo to doznali... Razgovor o povijesti sam po sebi ne rekonstruira povijest. Najviše što možemo jest smatrati ga našim pokušajem predstavljanja povijesti.

Povjesničar mora pronaći objektivnost ne na osnovi nekog vanjskog moralnog ili vjerskog kriterija, niti tako što će paziti da izbjegava generalizacije kako bi se držao pu-

kog iznošenja činjenica, nego na način da potraži širi smisao unutar same povijesti; povijesti koja teče od prošlosti prema sadašnjosti i kreće se u budućnost. Zbog toga Carr preporučuje čitateljima da «prouče povjesničara prije nego što prouče činjenice».

Postmodernizam se predstavlja u mnogim oblicima. Dok neki autori prigrljuju ekstremni skepticizam koji posve negira mogućnost povijesne spoznaje, drugi prihvaćaju umjereniju poziciju prema kojoj pisanje o povijesti ostaje još moguće. Postmodernistička historiografija u svojim je najkonstruktivnijim modalitetima potakla pomnije proučavanje dokumenata, ozbiljnije shvaćanje njihove patine te nov način promišljanja tekstova i naracija. Prisilila je autore na veće preispitivanje metoda i procedura, čineći ih time samokritičnijima. Postigla je da se otvorenije počne priznavati subjektivnost autora, što je od velike koristi za čitatelja u smislu njegove kritičke prosudbe radova na temu povijesti. Vratila je pisanje o povijesti - osim u slučaju metodoloških djela - sa znanstveno-socijalnog modela na književni i time ga učinila dostupnijim javnosti izvan sveučilišta.

Bez obzira na nova dostignuća postmodernizma, nije iskorijenjena stara predrasuda da u pravoj historiografiji događaji kao da izvješćuju sami o sebi, odnosno da nema razlike između zbiljskog slijeda događaja i njihovog jezičnog prikaza. White suprotstavlja toj predrasudi tezu da je «prava zbilja» neoblikovana, kaotična, odnosno predlogična ili čak antilogična te da joj se, prema tome kauzalni poredak nameće i utiskuje tek s pomoću jezika. Događaji se u skladu s tim ne smiju shvaćati kao da tvore izvor povijesti, jer ih kao događaje možemo prepoznati jedino iz kontingentne, povijesno nastale, pripovjedno ustrojene strukture svijesti.

Whiteove teze ne treba uvijek doslovno shvaćati: možemo gledati na njih i kao na dobrodošlu provokaciju da bismo shvatili zamke stare historiografije. Budući da «prošlost o sebi» motri kao bezobličnu tvar, prema Bitiju, White propušta uzeti u obzir da historiografski prikaz ne posluje s prošlim događajima kao takvima, nego s takozvanim povijesnim izvorima, pri čemu su ti izvori u svojoj mnoštvenosti različito strukturirani te se njihova raznolika, ponekad i međusobno proturječna struktura zasigurno ne podaje sintetičnome pripovjednom zahvatu bez otpora. No pripovjedni prikaz prošlih događaja nije odlučan, to jest ne može se motriti kao konačan izvor povijesti ni u jednom drugom važnom smislu, naime stoga što i sam tek čini komunikacijski događaj. S toga stajališta o njihovoj vjerodostojnosti ne odlučuje eventualno preklapanje prikaza i događaja, već u prvom redu podudarnost prikaza i odgovarajućeg očekivanja povijesne publike: istina postaje stvar duboko, višestruko filtrirana od strane čitateljskog dojma. Budući da dojam o zbiljnosti ili «prirodnosti» stanovita slijeda događaja uvijek tek valja postizati kroz etape komunikacijskog procesa, ni u jednom se obliku historiografije ne da u završnici izbjeći specifičan značenjski višak prikaza prema prikazanome zbiljskom stanju stvari.

Tu su pisanu komunikacijsku stranu historiografije, piše Biti, *tradicionalno isticali njemački teoretičari povijesti. Po njihovom se mnijenju rad povjesničar s prošlošću ne odigrava toliko u imaginarnom prostoru zgotovljenih mentalnih i jezičnih obrazaca već u društvenom prostoru intersubjektivnog sporazumijevanja koje je usmjereno predstojećoj povjeri. Stoga se povijest ne bi trebala motriti kao uglavljeni žanr, predožba,*

nego kao diskurz, izlaganje. Za razliku od književnosti koja se obraća odsutnom, nepoznatom naslovljeniku, zahtjev je valjanosti historiografije upućen konkretnom povijesnom sugovorniku pa odlučno ovisi o njegovom sudu. (Biti, 2000, 11)

Nije jednostavno, usred utjecaja raznovrsnih društveno-ekonomskih, simboličkih i institucijskih čimbenika, razviti slobodan dijalog isključivo spoznajno zainteresiranih, na istinu usmjerenih, a svojim društvenim sponama neobvezanih individua. U doba u kojem se povjesničari nužno bave ograničenim temama cjelina se povijesti očividno iskazuje nedokučivom, ističe Biti.

Prema Michel de Certeau da bi se prošlost učinila spoznajnim predmetom, sadašnjost mora postati spoznajnim uvjetom. No netom je uspostavljena ta načelna razlika u pravima ona se smjesta nijeće. Najprije sadašnjost ubija i potkopava prošlost, a zatim je iznova uporno oživljuje: *Diskurz se neprestano razrađuje nad smrću koju postulira, ali kojoj sama historijska praksa proturječi. Jer govoriti o mrtvima to podjednako znači poricati smrt i u neku je ruku poraziti.* (Biti, 2000, 12)

Sadašnjost, ističe u ovom kontekstu Biti, može tretirati prošlost samo tako da joj dodijeli stanovitu povijest jer bi se ova inače ukruzila u besmisao. Ta povijest opet mora logički završiti upravo tamo odakle je zapravo potekla, u sadašnjosti. Sadašnjost ne samo što je svojim povijesno proizvedenim, jedinstvenim iskustvom pronašla i obilježila početak svoje povijesti, već je probala te značenjski i vrijednosno profilirati i njezine izvore.

U ogledu *Diskurz povijesti*, Roland Barthes je postavio slijedeće pitanje: «Razlikuje li se pripovijedanje prošlih događaja u našoj kulturi od Grka naovamo potčinjeno sankciji povijesne znanosti, smješteno pod neumoljivo jamstvo zbiljskog, opravdano načelima racionalnog izlaganja, razlikuje li se ono uistinu nekom osobitom značajkom, nekom neprijepornom pertinencijom od imaginarnog pripovijedanja kakvo nalazimo u epu, romanu, ili drami?»

U njegovu se odgovoru, piše Biti, ispostavlja da je *povijest prikupljanje označitelja, a ne činjenica odnosno da je baš kao i njezina književna parnjakinja, samo osobita kombinacija i organizacija značenja namijenjena postizanju «učinka zbiljskog».* Taj se pak učinak ostvaruje ideologijskom operacijom kojom subjekt iskaza ispunjava subjekt iskazivanja isključujući ga iz videokruga, tako da označeno u svijesti primatelja zauzme položaj referenta. *Referencijska se iluzija (glasovito Rankeovo onako kako je doista bilo), dakle, gradi prerusavanjem performativa u konstativ (deskriptiv).* (Biti, 2000, 13) Leopold Ranke konstatira da je zadaća povjesničara istodobno književna i učena: povijest je umjetnost i znanost ujedno. Prema Ruesenu, navodno jedino je pripovijedanje kadro reproducirati ono što tvori bit naše povijesne svijesti, odnosno činjenicu da nam tek ishod poduzete radnje ukazuje na zabludu koja nas je upravljala u vrijeme dok smo je poduzimali. Priča to može dočarati stoga jer je i u njoj tek kraj obavješuje o pravome smislu početka i sredine time što nas lišava zabluda svojstvenih uronjenosti u zbivanje.

4. Koncept znanstvene zajednice

Prije nego li je dovedena u izravnu vezu sa pripovijedanjem, povijest je smatrana najzdravorazumskija od svih humanističkih znanosti, obvezana na jednostavnu zadaću pripovijanja onoga što se dogodilo. Bez obzira na promjene u shvaćanjima i povijest kao diskurz ostaje obvezana problematičnoj ideji znanstvene zajednice i onda kada se trudi izbjeći svako nasilje. U tom kontekstu Dominick LaCapra pledira za osvješćivanje uvjetovanosti povjesničareva spoznajnog položaja: prema tekstu povijesnih izvora koji ga «dijaloški nagovaraju, prema instituciji vlastite struke i prema publici kojoj se obraća». Historiografija dostojna tog imena, navodi LaCapra, morala bi neumorno problematizirati taj intertekst koji je istodobno opunomoćuje i ograničava jer se inače neupitno podaje fikcionalnosti svojega spoznajnog okvira.

Nadilaženje starih pozitivističkih shvaćanja povijesti neminovno vodi do problematiziranja i koncepta znanstvene zajednice. Nema više diskurza koji bi mogao ujediniti povjesničare svih specijalnosti i svih zemalja svijeta - napominje Biti - koji se pita koja bi povijest mogla u sebi pomiriti povijesti prirode, hrane, klime, tijela, koja bi se odgovarajuća nacionalna povijest mogla obratiti čitateljskoj publici s jednakim izgledima na prihvaćanjem? Drugim riječima područje «povijesnog» koje je nekad bilo prilično jasno definirano, danas sve više postaje retoričkom praksom, oblikom diskurza.

Time su istraživanju diskurza povijesti, konstatira Biti, postavljene nove granice. Povijesti kao da se više ne čitaju toliko radi upoznavanja prošle stvarnosti o kojoj govore pa niti radi razabiranja prešutnih pretpostavki zajednice koja ih je stvorila. Danas ih prije svega čitamo kao autoreferencijske strukture koje nas uvode u složeni proces povjesničarevih što promišljenih što spontanih selektivnih odluka, a time u etičko-politički kompleks «sjedišta» njegova diskurza.

Na području povijesnog istraživanja posljednjih su se desetljeća, kao što predodžava Biti, poljuljale mnoge samorazumljivosti. Predodžba o historiografiji kao strogoj, objektivnoj znanosti ozbiljno je uzdrmana a u prednji je plan izbila njena figurativna, fikcionalna strana. Taj je obrat bio podržan uvidom da je svaka historiografija, u načinu kojim uspostavlja događajne sveze, unatoč svekolikom naporu znanstvene refleksije ipak prisiljena slijediti stanovite nesvjesne epistemološke obrasce. Budući da ti isti obrasci, makar nesvjesno i na drugačiji način, vrijede i za fikcionalne diskurze, donekadno se granica između historiografije i književnosti iznenada zatekla premještenom u korist drugačije oblikovane interdiskurzivne sveze.

5. Povijest i retorika

U tom smislu White ističe kako je uvjerenje da događaji «pričaju sami o sebi» posljedica projekcije želje na stvarnost, ali projekcije koja ne smije biti prepoznata kao takva: *U ovom svijetu stvarnost nosi krinku značenja čiju savršenost i puninu možemo samo zamišljati a nikad doživjeti. Ukoliko se povijesne priče mogu dovršiti, opremiti pripovjednim svršetkom, dokraja prožeti zapletom, one stvarnosti podaruju miris ideal-*

nosti. Budući da je zaplet povijesno pripovijedanja uvijek patvorenje, valja ga predočiti kao da je u događajima već zatečen, a ne uvršten s pomoću pripovjednih tehnika. Povjesničarsko bi se «lukavstvo» dakle sastojalo u tome što subjekt zatire tragove retoričke djelatnosti da bi svoju pripovijest predstavio kao tobože prirodan oblik samoprikazivanja stvarnosti. (Biti, 2000, 20)

Whiteovo je mišljenje da je primaran posao historiografije tumačenje tekstova «zbog čega konkretizirajuća duhovna povijest treba u njoj dobiti prednost nad totalizirajućom društvenom poviješću». Iz problematizacije povijesnog konteksta odnosno povijesnih činjenica White izvlači zaključak da smo lišeni mogućnosti razlučivanja subjektivnih od objektivnih povijesnih prikaza.

La Capra je oprezniji u izvlačenju zaključaka iz retoričke naravi povijesnih izvora: iako je strog analitički odnos prema tekstovima prošlosti danas zamijenjen slobodnijim dijaloškim odnosom, povjesničar samim tim još nije oslobođen ikakve obveze prema tome novom sugovorniku. Isto tako LaCapra se suprotstavlja instrumentalizaciji retorike: kad bi istina naime bila apsolutna i transcendentna, bila bi jednako nedokučiva povjesničaru i njegovu čitatelju pa ne bi mogla obvezivati jednoga prema drugome. Oni bi bili potpuno slobodni da istinu teksta prilagode svojim interesima, prvi retorikom pisanja, drugi retorikom čitanja. No LaCapra odbija pomisao da bi istina bila prepuštena na milost jedne ili druge vrste retorike.

6. Bez povijesti ne možemo

La Capra, za razliku od Whitea ne polazi od shvaćanja da se historiografija, budući da je znanost, naprosto «logički» usmjerava prema apsolutnoj, transcendentalnoj istini, zbog čega joj se «retoričko potkopavanje» događa protiv volje i mimo znanja. Po La Capri povjesničar bi trebao neprestano problematizirati svoje razumijevanje povijesnih izvora stoga jer su njihovi tekstovi navodno, poput književnih, puke *figures sous rature*, bez postojanja modalnog, žanrovskog i stilskog identiteta, u stalnom preispitivanju.

Prepričavanje povijesti je dakle problematično, ali bez povijesti ipak ne možemo. Znakovito upozorava Juergen Kocka da ako bismo se u povijesti odrekli spoznaje povijesnih uzroka, sveza i posljedica, tumačenja koja teži empirijskoj provjerljivoj, kritičkoj i intersubjektivnoj valjanosti, nastao bi vakuum u kojemu bi se proširile legende i mitovi, predrasude i manipulacije – se nesagledivim posljedicama.

A Joern Ruese objašnjava da se osebnost povijesti u odnosu s ostalim društvenim znanostima sastoji upravo u pripovijedanju, a ne u opisu, analizi ili objašnjavanju kojima se pretežito služe potonje: to se događa jer jedino je pripovijedanje sposobno uloviti ono temporalno razilaženje namjera i ishoda koje je konstitutivno za povijesnu svijest. Ali za razliku od književne pripovijesti - ističe Reusen - povijesne priče moraju biti u skladu sa principima znanstveno-normativne kritike, pri čemu raste njihova analitička oštrina i preciznost, tako da im teorija postaje intersubjektivno provjerljivom i nadovezivom.

7. Povijest književnosti

Povijest književnosti je dio povijesti umjetnosti ali i sveukupne povijesti. Neminovno teorijska problematika koje se javlja kad je u pitanju pisanje povijesti postoji i u slučaju pisanja povijesti književnosti. Aristotelu je bilo korisno naglasiti suprotnost između djelatnosti pjesnika i djelatnosti povjesničara. Njegova tema je bila priroda poezije i njenih različitih vrsta. Modernog teoretičara, međutim, zanima teorija povijesti, zanimaju odnosi između književne povijesti i političke, gospodarske, društvene povijesti. Povijest književnosti bila je vrlo cijenjena u devetnaestom stoljeću: uživala je veliki prestiž. Nakon toga došlo je do krize, koju je zorno prikazao David Perkins, postavljajući retoričko pitanje o mogućnosti stvaranja književne povijesti. Najvažnije povijesti književnosti u XIX stoljeću bile su narativne i baš zbog toga – navodi Perkins – nisu mogle biti potpuno adekvatne. Istodobno nisu mogle biti potpuno cijenjene ni kao narativ jer su ipak predstavljale povijest i književnu kritiku. David Perkins ne vjeruje puno ni imanentnom pristupu: *Imanentna i kontekstualna književna povijest stavlja autora ili teksta u determinirani kontekst drugih autora ili tekstova i time drastično limitira prostor konteksta i onemogućava stvaranje barem relativno dosljedne književne povijesti.* (Perkins, 1992, 154)

Ipak David Perkins priznaje ulogu književne povijesti bez obzira na sve nedoumice o njezinom pravom doseg. Funkcija književne povijesti – navodi autor – različita je u odnosu na «klasičnu» povijest, jer predstavlja i književnu kritiku: *Pišemo književnu povijest jer želimo objašnjavati, razumjeti i uživati u književnim djelima.* (Perkins, 1992, 178). Perkins ne prihvaća u potpunosti Whiteove argumentacije. To što je moguće razviti različite naracije polazeći od istih povijesnih događaja ne znači još – navodi Perkins – da struktura činjenica u našoj naraciji ne odgovara onome što se dogodilo u prošlosti. Svaka povijesna naracija ipak će sačuvati slijed događaja kakav se odvijao u prošlosti. I uzročnopoljsedične relacije mogu biti sačuvane u slučaju narativa. Drugim riječima prikazivanje povijesti će biti nužno nekompletno, ali ipak to još ne znači da će biti nekorrektno. To što je naracija o prošlosti nužno selektivno ne može značiti da je neistinita.

Prema Guillenu, *teorija povijesti koja bi se mogla podržati postulirala bi da postoje nekoliko vrsta povijesti. Književna povijest, koji god joj bio cilj ili kakvo god joj bilo obilježje, odlikovala bi se izvjesnom mjerom «specifičnosti».* (Guillen, 1981, 422) U području književnosti – navodi Guillen – povijesno gledište, nužno obuhvatno, zahtjeva sistematski predmet ispitivanja. Dijakronijsko ispitivanje književnosti, prema Guillenu, podrazumijeva dva zahtjeva: «povijesnost» i «specifičnost». Treći zahtjev bi bio «struktura» ili «sistem». *A sistemi i strukture književne povijesti u izvjesnim slučajevima primaju konstitutivne elemente koji su forme. Ovaj osobiti spoj različitih vrsta, pak znači dvije stvari: prvo, da procesi književne povijesti obuhvaćaju i kontingentnost i nužnost; i drugo, da one na naročit način (otuda originalnost i specifičnost književne povijesti kao žanra povijesti) shvaćanje prošlosti stapaju sa sadašnjošću estetskog doživljaja.* (Guillen, 1981, 433-434) Prema Guillenu idealni književni povjesničar je «strukturalni dijakroničar», ili jednostavnije povjesničar struktura: on daje značajan doprinos razumijevanju ljudskog procesa kao «artikulacije» različitih dijelova kao beskrajno stvaranje

«poretka» u suočavanju s materijalnim svijetom. *Ako bi postojala neka krajnja «struktura struktura», povijesno stvarna, čini se da bi bilo krajnje plodotvorno predmet književnog mijenjanja – drevni grad književnosti, «civitas verbi», koji se širi ali ipak stoljećima traje kao živ poredak – smatrati jednim od njegovih termina.* (Guillen, 1981, 449)

8. Književnost i evolucija

Formalisti su pokušali rigorozno utemeljiti povijest književnosti kao znanost. Jurij Tinjanov tvrdi da *položaj povijesti književnosti i dalje je u nizu kulturnih disciplina položaj kolonije.* (Tinjanov, 1998, 28) Teorija vrijednosti u znanosti o književnosti – ističe Tinjanov – *izazvala je opasnost od izučavanja najvažnijih, ali i izdvojenih književnih pojava, pa se povijest književnosti svodi na «povijest generala».* (Tinjanov, 1998, 28) Povijest književnosti, da bi postala znanost, prema Tinjanovu, mora težiti za vjerodostojnošću: vrednovanje mora se pritom riješiti subjektivne boje i promatrati *«vrijednost» neke književne pojave kao «evolucijski značaj i osebnost».* (Tinjanov, 1998, 30) Glavni pojam književne evolucije, navodi Tinjanov, predstavlja smjena sustava: u tom sklopu, on tvrdi da se moramo suglasiti da je književno djelo sustav i da je književnost također sustav. Osim toga, nema razmatranja književnih pojava izvan njihova suodnosa, piše Tinjanov, ističući da sustav književnog niza jest ponajprije sustav funkcija književnoga niza u neprestanom suodnosu s drugim nizovima. Razmatranje mora početi od konstrukcijske funkcije ka književnoj, zaključuje Tinjanov: *ono mora pojasniti evolucijsko međudjelovanje funkcija i oblika ... Dominantno značenje glavnih društvenih čimbenika time ne samo da se ne odbacuje, već se u punom opsegu mora objasniti upravo kroz pitanje o evoluciji književnosti, a ne da neprestano utvrđivanje «utjecaja» glavnih društvenih čimbenika, namjesto proučavanja evolucije književnosti, podmeće proučavanje modifikacije književnih djela, proučavanje njihove deformacije.* (Tinjanov, 1998, 45)

9. Povijest književnosti kao izazov

Sve dosadašnje povijesti književnosti zapostavljale su važnu dimenziju u životu književnog djela, a to je primanje ili recepcija djela od čitatelja. Na ovoj tvrdnji temelji se Jaussov napis *Povijest književnosti kao izazov znanosti o književnosti.* Jaussov pokušava premostiti jaz između književnosti i povijesti, historijske i estetičke spoznaje. On tvrdi da obje škole poimaju književnu činjenicu u zatvorenom krugu estetičke proizvodnje i prikazivanja i time prikraćuju za dimenziju njezine recepcije i djelovanja. Prema Jausssu odnos između književnosti i čitatelja ima kako estetičke tako i povijesne implikacije. Što se tiče estetičkih implikacija, čitatelj «filtrira» estetske vrijednosti u usporedbi s već pročitanim djelima. Povijesne se implikacije očituju u tome što se razumijevanje

prvih čitatelja može obogaćivati u lancu recepcija od generacije do generacije. Tako se zbiva stalno posredovanje između prošle i sadašnje umjetnosti.

Obnova povijesti književnosti iziskuje da se uklone predrasude historijskog objektivizma te da se tradicionalna estetika proizvodnje i prikazivanja fundira u estetiци recepcije i djelovanja. Povijesnost književnosti ne počiva na postfestum uspostavljenoj suvislosti "književnih činjenica", nego na prethodnom čitateljskom doživljavanju književnog djela. Taj dijaloški odnos primarna je danost i za povijest književnosti. Jer povjesničar književnosti mora uvijek najprije sam postati čitatelj prije nego uzmogne djelo razumjeti i uvrstiti, drukčije rečeno: prije nego uzmogne, svjestan svoga sadašnjega stajališta u historijskom nizu čitatelja, obrazložiti vlastiti sud, (Jauss, 1991, 225) ističe Jauss prema kojem postulat koji vrijedi za povijest, vrijedi za povijest književnosti još u višem stupnju: "Povijest nije ništa drugo do li ponovno oživljavanje prošle misli u povjesničarevoj svijesti". Valja tu napomenuti da književno djelo, i kad se ukazuje novim, ne prezentira se kao apsolutna novost u obavijesnom prostoru, ne lebdi u zrakopraznom prostoru, nego budi uspomene na već pročitano, dovodi čitatelja do određenog emocionalnog stava, predisponira ga za posve određen način recepcije.

Rekonstrukcija obzora očekivanja pred kojim je djelo u prošlosti stvarano i primano omogućuje, s druge strane, da se postave pitanja na koja je tekst davao odgovor i s time da se zaključi kako je nekadašnji čitatelj mogao vidjeti i razumjeti djelo. Taj pristup korigira većinom nespoznane norme klasičnoga ili modernizirajućeg razumijevanja umjetnosti te čini suvišnim kružni rekurs na opći duh epohe, (Jauss, 1991, 259) ističe Gauss prema kojem recepcijskopovijesna metoda bezuvjetno je potrebna za razumijevanje davno prošle književnosti. Autor napominje da formalistička teorija "književne evolucije" sigurno je jedno od najvažnijih ishodišta za obnovu povijesti književnosti. Međutim kritičari su već dovoljno pokazali slabosti formalističke teorije evolucije i uvidjeli da nije dovoljna puka oprečnost ili estetska varijacija da bi se protumačio razvoj književnosti. Potrebno je, kaže Gauss, da se *formalistička deskriptivna povijest književnosti recepcijsko-estetički otvori prema dimenziji povijesnog iskustva, koja mora obuhvatiti i historijsko stajalište sadašnjeg promatrača, alias književnog kritičara.* (Jauss, 1991, 261) Pri tome – precizira autor - *recepcijskoestetičko fundiranje ne vraća "književnoj evoluciji" samo izgubljeni pravac ukoliko stajalište književnoga historičara postaje perspektivnom sjecištem – ali ne ciljem! – procesa. Ono otvara i pogled u vremensku dubinu književnoga iskustva pokazujući varijabilni razmak između aktualnog i virtualnog značenja književnog djela. To će reći da umjetnosni karakter djela, kojega značenjski potencijal formalizma reducira na inovaciju kao jedini vrijednosni kriterij, nipošto ne mora uvijek postati odmah opažljiv u obzoru svoga prvog pojavljivanja, a kamoli da se može već i iscrpsti u čistoj opreci između novog i starog oblika. Razmak između aktualnog prvog opažanja djela i njegovih virtualnih značenja, ili drukčije rečeno: otpor što ga novo djelo suprotstavlja očekivanju svoje prve publike, može biti tako velik da je potreban dug proces recepcije kako bi se nadoknadilo ono što je u prvom obzoru bilo neočekivano i neraspoloživo.* (Jauss, 1991, 262)

Recepcijskopovijesna perspektiva kod promjena estetskoga stava neprestano nailazi na veze između razumijevanja novih i značenja starih djela. Ako je to tako onda

postavlja se potreba prevladavanja dijakronijskog promatranja. Potrebno je – napominje Jauss pozivajući se na rezultate što su postignuti u znanosti o jeziku – načiniti i sinkronijski presjek kroz određeni trenutak razvoja. Budući da svaki sinkronijski sustav mora u sebi sadržavati i svoju prošlost i svoju budućnost kao nerazdvojive elemente strukture – zaključuje autor – sinkronijski presjek kroz književnu produkciju nekog povijesnog trenutka nužno implicira daljnje presjke u dijakronijskomu prije i poslije. To znači *da zadaća povijesti književnosti dovršena je tek onda kada se književna produkcija ne samo prikazuje sinkronijski i dijakronijski u slijedu svojih sustava, nego i vidi kao posebna povijest u sebi svojstvenom odnosu prema općoj povijesti*. (Jauss, 1991, 265) Jauss duboko vjeruje da *jaz između književnosti i povijesti, između estetičke i historijske spoznaje, postaje premostiv ako povijest književnosti ne opisuje naprosto još jednom proces opće povijesti u ogledalu svojih djela, nego ga u tijeku “književne evolucije” otkriva onu u pravom smislu riječi “društvo tvornu” funkciju što je u emancipaciji čovjeka iz njegovih prirodnih, religioznih i socijalnih vezanosti pripala književnosti koja konkurrira drugim umjetnostima i društvenim silama*. (Jauss, 1991, 267)

Kritiku formalističkog pristupa književnosti formulirao je i Medvedev. On navodi da i formalisti znaju da život postaje književnost i da književnost postaje život. Međutim, uzajamni odnos književnosti i neknjiževne stvarnosti *formalisti, na žalost, tumače kao jednostrano upijanje jednog od strane drugog*. (Medvedev, 1976, 248) Prema Medvedevu povijesno književni niz, koji čine umjetnička djela i njihovi konstruktivni elementi, formalisti raščlanjuju potpuno neovisno i od drugih ideoloških nizova i od društvenog-gospodarskog razvoja. Drugim riječima formalisti pokušavaju otkrivati imanentnu zakonitost razvoja formi u čistom i zatvorenom književnom nizu. Oni poznaju samo evolutivni nailazak jedne etape poslije druge, navodi Medvedev prema kojem viđenje formalista o smjeni karika u lancu evolutivnog razvoja pokazuje znatnu različitost u odnosu na uobičajene predstave o evoluciji. Ne postoji izravna veza između prethodne i slijedeće etape razvoja. Strogo rečeno, napominje Medvedev, proces povijesno-književnog razvoja, kako ga shvaćaju formalisti, ne može se nazvati evolucijom: *Evolucija književnosti takva kakvom je shvaćaju formalisti uopće nije imanentno-književna*. (Medvedev, 1976, 249) Prema Medvedevu cjelokupna teorija evolucije književnosti kod formalista lišena je jednog bitnog elementa: kategorije povijesnog vremena. Autor je uvjeren da je formaliste sama njihova koncepcija onemogućila da pristupe povijesti kao takvoj. Povijest je za njih bila samo skladište ogromnog materijala za ilustraciju njihovih teorijskih stavova. Formalisti nisu pristupili povijesti s ciljem da se poetika provjeri na povijesnim činjenicama, već da se u povijesti pokupi materijal za dokazivanje i ilustraciju poetike. (Medvedev, 1976, 257) Danas, zaključuje Medvedev, povijesni zadatak sastoji se u bespoštednoj kritici formalizma. Unatoč tome, on ističe sa je formalizam u prošlosti ipak odigrao pozitivnu ulogu jer je imao snage da na dnevni red postavi suštinske probleme znanosti o književnosti: potreban je dakle kompromis između dviju krajnosti.

10. Nacionalna književnost

Vidjeli smo da je teško uskladiti nacionalne poglede prema povijesnim zbivanjima. A što je s nacionalnim književnostima?

Svako djelo – navodi Vodička – svrstava se u nekakav povijesni niz koji je dat ne samo vremenom nastanka tog djela, nego i njegovim unutarnjim odlikama. Djelo, prema tome, ne trebamo promatrati u njegovom statički danom obliku: u njemu trebamo vidjeti dinamički dio procesa razvoja. Tek kada ga usporedimo sa prethodnim djelima, postajemo svjesni da je ovim djelom promijenjen karakterističan sastav književnih komponenata u književnom djelu. Autorova individualnost može se ostvariti jedino u okviru mogućnosti koje pružaju imanentne evolutivne tendencije književne strukture u datom trenutku. Govoreći o književnopovijesnim cjelinama, Vodička ističe da najprirodnija cjelina je djelo. Prirodna cjelina je i autor. Viša cjelina je nacionalna književnost u kojoj je jedinstvo cjeline određeno materijalom, jezikom, kulturom i društvenom ograničenošću sredine u kojoj djela nastaju i budu primljena. U stvarnosti – ističe Vodička – književnost svakog jezika ima svoju vlastitu problematiku, datu razlikama u jezičnom materijalu, ima svoju vlastitu tradiciju i prirodno prati i vlastitu krivulju razvoja. Svako komparativno proučavanje mora uzeti u obzir povijesni kontekst. To znači da pri proučavanju europskog književnog razvoja u isto vrijeme treba uzeti u obzir individualne razlike koje proističu iz povijesnih i strukturalnih svrstanosti ispitivačkih pojava nacionalnih književnosti. Rezimirajući, književnost nije samo povijesna cjelina već je i sama komponenta u poretku viših povijesnih struktura. Povijest književnosti je dio povijesti umjetnosti a one zajedno čine dio kulturnog razvoja nacije, uvjerenje je Vodičke.

Međutim nisu svi uvjereni u plodotvornost pojma nacionalne književnosti kao više cjeline. Guillen ističe, u tom pogledu, da književna djela imaju korijen u jeziku i iskustvu, ne u nacijama ni u rasama. Prema njemu, književna povijest i kulturni nacionalizam bili su plod devetnaestog vijeka. *Radi se dakle o pojmu kome također valja pristupiti povijesno. Njegovo porijeklo očito nije umjetničko.* (Guillen, 1981, 441) Guillenovo objašnjenje je da «mit» o nacionalnoj književnosti vršio izvjesne društvene ili političke funkcije, u mnogim zemljama bio je nadoknada – u psihološkom smislu ovog termina – za povrijeđen ponos, za ugnjetavanje pojedinca, za podčinjenost intelektualca državi.

Nije bio pobornik ideje o nacionalnoj književnosti ni Benedetto Croce koji u «Reformi umjetničke i književne povijesti» piše da pojedinačno umjetničko djelo jednom formom obuhvaća čitav svijest i svekoliku povijest. Kako je ova forma dostupna samo onoj vrsti književne kritike koja je okrenuta «individualnom», književna povijest mora se sastojati od niza monografija ili pojedinačnih ogleada. Croceovo stajalište bilo je da umjetnost izražava i što je pojedinačno i što je općeljudsko, ali ne i onu strukturu koja je u sredini (nacija): prema njemu kako je umjetnost, ako jeste umjetnost, uvijek individualna i uvijek univerzalna, samim tim je uvijek nadnacionalna.

Koliko god ove tvrdnje lijepo zvuče ipak ne mogu sakriti činjenicu da u sklopu povijesti književnosti povijest raznih nacionalnih književnosti igra veliku ulogu: jezične

i kulturne spona, kao što navodi Vodička, ako ne uvijek, barem često mogu igrati važnu ulogu.

11. Zaključak

Ništa od svega toga ne znači da povijesna prosudba treba biti neutralna. Ali znači da povjesničar mora razviti neovisan kognitivni modalitet, vještinu samokritičnosti te sposobnost razumijevanja drukčijeg gledišta. To vrijedi za politički angažiranu historiografiju jednako kao i za onu koja se smatra politički neutralnom. Politički angažiran povjesničar škodi samome sebi izvrtanjem, manipuliranjem i zatajivanjem činjenica i zbiivanja u interesu ciljeva koje smatra da zastupa ...

Da bi se izbjegle takve zamke najbolji put može biti jedino svojevrsna relativizacija prošlosti i istine: shvaćanje da svako tumačenje prošlosti jest neminovno plod interesa, pritiska javnog mnijenja, bilo ono političko ili takozvane znanstvene zajednice, osobnih skrivenih emocija i najvažnije neminovnog selektivnog pristupa povijesnim vrelima. Samo tolerancijom prema raznim tumačenjima povijesti, koja bi trebala biti plod suvremenih znanstvenih dostignuća u toj domeni, može biti put prema mukotrpnom utvrđivanju prošlih događaja i njihovih međusobnih veza. Naravno, to još ne znači da se treba i smije sve relativizirati. Barem na novou "mikropovijesti" treba ipak prihvatiti činjenice i "istinu".

Jurgen Kocka upozorava da ako bismo se odrekli spoznaje povijesnih uzroka, sveza i posljedica, tumačenja koja teže empirijskoj, provjerljivoj, kritičkoj i intersubjektivnoj valjanosti, nastao bi vakuum, u kojemu bi se proširile legende i mitovi, predrasude i manipulacije, s nesagledivim posljedicama. Drugim riječima povijest nam ne može dočarati istinu, ali bez nje situacija bi bila još gora. Međutim naročito kad se radi o takozvanim nacionalnim povijestima, često postoji opasnost stvaranja mitova sa znanstvenim pokrićem, jer veoma je upitno do koje mjere intersubjektivno provjereni diskurs povjesničarske znanstvene zajednice svojom navodnom razboritošću doista ukida mitove, predrasude i manipulacije svakodnevnih "svjetsko-životnih povijesti".

Svatko, pa i najtvrdokorniji dekonstrukcionista, priznaje u praksi da postoji ekstratekstualna stvarnost. Povijest je empirijska disciplina i bavi se sadržajem znanja, ne njegovom prirodom. S pomoću izvora kojima se koristimo i metoda po kojima njima rukujemo možemo se, ako smo veoma pomni i savjesni, približiti rekonstrukciji prošle stvarnosti koja će možda biti parcijalna i provizorna, te svakako subjektivna povijest, no bez obzira na sve to, istinita. Znamo da ćemo prilikom izbora materijala za povijesna zbiivanja koje prepričavamo te u pogledu načina na koji ćemo ih okupiti i interpretirati, biti vođeni književnim modelima, sociološkim teorijama, moralnim i političkim vjerovanjima, smislom za estetiku, pa čak i našim nesvjesnim željama i predrasudama. Iluzorno je vjerovati u suprotno. No povijest je ipak potrebna da bismo imali kakav takav pregled prošlosti, da bi ipak izašle na vidjelo najvažnije «istine» koje se ne mogu previdjeti, premda je istina koju sadrže povijesna «prepričavanja» često prvenstveno autorova is-

tina i premda ih drugi na drukčiji način ipak mogu prepričavati. Naravno povijest ne može dokidati prošlost, pa bi bila potrebna izvjesna vještina samokritičnosti.

U sklopu povijesti i književna povijest igra važnu ulogu i omogućava nam specifičan pogled u prošlost. Ni povijest književnosti nije oslobođena mogućih mitova, kao što bi mogao biti, prema nekim autorima, pojam nacionalne književnosti. Ali i tu baš povijest, povijesno prepričavanje, može poslužiti da taj «mit» svedemo u podnošljive okvire i da nam otvori šire poglede na svijet, jer ipak književnost uvijek ipak i individualna i univerzalna. I osim toga, kao što bi rekao Perkins, književnu povijest valja pisati i zbog toga «jer želimo objašnjavati, razumjeti i uživati u književnim djelima».

Povijest književnosti otvara nam mnoge vidike, omogućava nam da određeni tekst situiramo u određenom povijesnom vremenu, o kojem smo ipak donekle informirani: taj tekst postaje tako dio jednog svijeta koji nije naš, dislociran na veliku udaljenost i plod jednog drugog ambijenta i mentaliteta. Bez obzira koliko je određeno prikazivanje povijesti subjektivno (i tako mora nužno biti kao što smo vidjeli) on ipak služi kao orijentir. Povijest možda neće biti «magistra vitae» ali bez nje bismo bili u zrakopraznom prostoru bez ikakvih orijentira. Poimanje književnih djela svodio bi se na formalnu ili čisto estetičku dimenziju, zaboravljajući tako «retrorefleksijski» utjecaj koji su ta djela (ili barem važnija povijesna djela) često imala na kulturu svojeg doba i tako i na odvijanje sveukupne povijesti. Vidjeli smo da dileme koje se odnose na povijesni narativ neminovno se odražavaju i na književno povijesni narativ. I pojam nacionalne književnosti, koliko god izgledao problematičan mnogim istaknutim znanstvenicima, pronalazi svoju opravdanost kao orijentir naročito u određenim povijesnim periodima kad je nacionalna svijest na višem stupnju.

12. Literatura

- BARTHES, R. (1966/1982), *Uvod u strukturalnu analizu pripovjednih tekstova*. (U: Biti V., ur., *Suvremena teorija pripovijedanja*, Zagreb).
- BITI, V. (2000), *Strano tijelo (pri)povijesti*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
- CARR, E. H. (2004), *What is History?* Zagreb: Srednja Europa
- GUILLEN, C. (1981), *Književnost kao sistem*, Beograd: Nolit
- JAUSS, H.R. (1991), *Povijest književnosti kao izazov znanosti o književnosti*, (U: Beker, M., *Suvremene književne teorije*, Zagreb)
- LA CAPRA, D. (1985), *History and Criticism*, London: Ithaca
- MEDVEDEV, P. (1976), *Formalni metod u nauci o književnosti*, Beograd: Nolit
- PERKINS, D. (1992), *Is literary History Possible?*, Baltimore & London: The John Hopkins University Press
- TINJANOV, J. (1998), *Pitanja književne povijesti*, Zagreb: Matica Hrvatska
- VODIČKA, F. (1987), *Problemi književne istorije*, Novi Sad: Književna zajednica
- WHITE, H. (1987), *The Content of the Form, Narrative Discourse and Historical Representation*, Baltimore & London: The John Hopkins University Press

LA STORIA COME LETTERATURA

Riassunto

In questo saggio, scritto nell'ambito del modulo "Problemi metodologici di storia della letteratura", del corso di dottorato di ricerca di letteratura alla Facoltà di filosofia di Zagabria, viene presentato un quadro delle difficoltà legate all'accertamento della verità sul passato: si tratta di difficoltà strettamente connesse al rapporto tra storia e letteratura. Si tratta di un legame indiretto antichissimo: la storia ci mostra quello che è avvenuto, la letteratura quello che poteva avvenire. La letteratura tende a esprimere l'universale, la storia il particolare. Se la concezione aristotelica identificava la letteratura con la mimesi e la storiografia con la diegesi, nel contesto delle teorie postmoderne la storiografia assume il ruolo della narrazione.

In questo saggio mi sono concentrato sulle moderne teorie riguardanti il rapporto fra storia e letteratura. Oggi, nella vita pubblica si parla spesso della necessità di lasciare la storia agli storici, affinché possano valutarla in maniera oggettiva e giungere alla verità storica. Stando alle moderne conoscenze teoriche ciò non è assolutamente possibile in quanto la storia è in realtà narrazione: è inevitabile la selezione e l'interpretazione personale dei fatti storici. Questo non significa ancora che possiamo rinunciare allo studio della storia: la storia è comunque necessaria per avere, per quanto possibile, una certa qual visione del passato, per far emergere le "verità" più importanti che non si possono trascurare.

Parole chiave: *storia, letteratura, storia della letteratura, narrazione, comunità scientifica, letteratura nazionale, discorso, ricezione*

HISTORY AS LITERATURE

Abstract

This essay, written for the purposes of the course "Methodological problems of the literary history" at the postgraduate doctoral study of literature at the Faculty of Philosophy in Zagreb, deals with difficulties regarding the determination of the truth about history: that is to say, the difficulties closely related to the relationship between history and literature. It is a matter of the ancient indirect link: history presents the course of events and literature the course of possible events: literature tends to express the universal and history the exceptional. If Aristotle's concept identified literature with story (mimesis) and historiography with discourse (diegesis), within the framework of postmodern way of thinking historiography assumes the role of the story.

In this essay, the author focused on contemporary theories about the relationship between history and literature. There is a lot of talk about public life today and that history should be left to historians in order to be properly valorised and historical truth achieved. However, according to contemporary scientific knowledge it is practically impossible because at its core history is narration: selection and personal interpretation of historical facts are unavoidable. It still doesn't mean that we can give up historical research: history is indispensable in order to have a review of history and make possible for the most significant "truths" that may not be predicted to come up to the surface.

Key words: *history, literature, history of literature, narration, scientific community, national literature, discourse, reception*